

Prof. Dr. Fazıl Saęlam
İstanbul Gedik Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Korkut Kanadoęlu
İstanbul Gedik Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

ANAYASA YARGISI DERS NOTLARI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
Giriş	1

Birinci Bölüm

AYM'nin Statüsü, Kuruluşu ve Yetkileri

I. AYM'nin Anayasada Yer Alan Diğer Yüksek Mahkemeler Karşısındaki Konumu	3
II. AYM'nin Kuruluşu, Yapısı ve Yetkileri	6
III. AYM'nin Görev ve Yetkileri	12
A. Norm Denetimi	12
B. Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru)	15
C. Siyasal Partiler Üzerinde Denetim	15
D. Yüce Divan Görevi	15

İkinci Bölüm

Norm Denetimi

I. Soyut Norm Denetimi (İptal Davası)	17
A. Genel Esaslar	17
B. İptal Davası Açmaya Yetkili Olanlar	19
C. Denetimin Konusu: Denetlenen Normlar	20
D. Biçim Denetiminin İçeriği ve İnceleme Usulü	21
1. İçeriği	21
2. İnceleme Usulü	24
E. İptal Davası Açma Süresi	24

F. İptal Davası Açılmasında Temsil ve Uyulması Gereken Esaslar	25
G. Eksikliklerin Tamamlattırılması ve Görüş Bildirme	28
H. Soyut Norm Denetiminde Göze Çarpan Bazı Sorunlar.....	29
II. Somut Norm Denetimi (İtiraz Yolu).....	32
A. Genel Esaslar.....	32
B. Somut Norm Denetiminin Koşulları	33
C. AYMK ve İçtüzükte Yer Alan Kurallar.....	38
D. Davada Uygulanacak Norma İlişkin “Sınırlama Sorunu” ve Bu Sorunu Çözmede Kullanılan Ölçütler	44
1. Uygulanacak Kuralın Başka Kurullarla Bağlantılı Olması Ölçütü.....	45
2. Anayasal Sorunun Çözümünde Önem Taşıma Ölçütü	46
3. Kuraldaki Bütünlüğün Bozulmaması Ölçütü	47
a. Yorumlu Ret Kararlarına Adli Yargının Uymaması ile Ortaya Çıkan Sorun ve Çözumsuzlük.....	50
b. Açıklanan Çatışmanın Son Aşaması.....	52
4. Amaç Dışı Sonuçlar Ölçütü.....	54
E. Somut Norm Denetiminde Ön İnceleme İhtiyacı	56
III. İptal ve İtiraz Davalarına İlişkin Ortak Hükümler	58
A. Anayasaya Aykırılığı İleri Sürülemeyecek Düzenlemeler	58
B. Dosya Üzerinden İnceleme İlkesi	59
C. Gerekçeyle Bağlı Olmama	59
D. Uygulama Olanığı Kalmayan Hükümlerin İptali.....	61
E. Gündeme Alınan Dosyaların Görüşülmesi	62
1. Dosyalar İçin Raportör Görevlendirilmesi	62
a. İlk İnceleme Raporu	62
b. İlk İnceleme Raporunun Görüşülmesi	63
c. Esas İnceleme Raporlarının Hazırlanması	63
2. Esasa İlişkin Müzakereler	64
IV. Norm Denetimi Sonucunda Verilecek Kararlar.....	65
A. Ret ve İptal Kararı	65

B. Ara Kararlar	67
1. Yorumlu Ret Kararı.....	67
2. İhmal ve Anayasanın Doğrudan Uygulanması.....	70
3. Zımni İlga (Anayasa Öncesi Çıkarılan Yasaların Denetimi)	71
4. Yürürlüğü Durdurma.....	73
C. Kararın Etkileri ve Sonuçları.....	76
1. Bağlayıcılık.....	76
2. Anayasaya Aykırılığın Hukuki Sonucu (Geriye Etki Sorunu)..	80

Üçüncü Bölüm

Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti)

I. AYM'nin Çoklu Bir Yapıya Geçmesi	85
A. Genel Kurul.....	85
B. Bölümler ve Komisyonlar.....	86
1. Bölüm ve Komisyonların Oluşumu.....	87
a. Bölümlerin Oluşumu.....	87
b. Komisyonların Oluşumu	88
2. Komisyon ve Bölümlerin Görev ve Çalışma Usulleri	88
a. Komisyonların Görevleri ve Çalışma Usulleri.....	88
aa. Raportörlük Düzeni.....	88
bb. Başvurunun Komisyona İntikali	89
cc. Kabul Edilebilirlik Kararının Bölümlerce Alınmasını Gerektiren Durumlar	90
b. Bölümlerin Görev ve Yetkileri	91
c. Bölümlerin Toplanması ve Gündemi	95
d. Bölümlerin Çalışma Usulü	95
aa. Bölüm Raportörlük Düzeni	95
bb. Raporların Bölüme İntikalinden Sonraki Aşama.....	97
II. Kabul Edilebilirlik Koşulları	97
A. Genel Açıklamalar.....	97

B. Usule İlişkin Kabul Edilebilirlik Koşulları	100
1. Konu Bakımından Kabul Edilebilirlik	101
a. AİHS Kapsamındaki Anayasal Hak ve Özgürlükler.....	101
aa. AYM'nin "Ortak Koruma Alanı" Kavramı Çerçevesinde Bireysel Başvuruya Konu Edilebilecek Haklar.....	101
bb. "AİHS Kapsamı" Kavramının AYM İçtihadıyla Daraltılması ve Yol Açtığı Hak Kayıpları	104
b. Bireysel Başvuru Konusu Yapılamayacak İşlemler	111
aa. Yasama İşlemleri ile Düzenleyici İdari İşlemler.....	111
bb. Anayasa'nın Yargı Denetimi Dışında Bıraktığı İşlem ve Kararlar.....	117
2. Olağan Kanun Yollarının Tüketilmiş Olması Koşulu / Bireysel Başvurunun İkincilliği	126
3. Bireysel Başvuruda Bulunma Hakkına Sahip Olanlar / Kişi Bakımından Kabul Edilebilirlik.....	132
a. Güncel ve Kişisel Bir Hakkı Doğrudan İhlal Edilenler	132
b. Tüzel Kişiler.....	136
c. Yabancılar.....	139
4. Zaman Bakımından Kabul Edilmezlik.....	140
C. Usule İlişkin Diğer (Kabul Edilebilirlik) Koşullar(ı).....	141
1. Başvurunun Yapılabileceği Yerler.....	141
2. Bireysel Başvurunun Harca Tabi Oluşu ve Adli Yardım.....	142
3. Başvuru Süresi (Süre Aşımı Nedeniyle Kabul Edilmezlik) ve Mazeret	144
4. Başvurucunun Temsili	148
5. Başvuru Dilekçesine İlişkin Esaslar	149
6. Başvuru Evrakında Eksiklik / İdari Ret	152
7. Başvuru Hakkının Açıkça Kötüye Kullanılması Nedeniyle Ret	153
8. İçtüzükte Yer Alan Diğer Hükümler	154
D. Esasa İlişkin Kabul Edilebilirlik Koşulları	155

---

1. Genel Çerçeve.....	155
2. Yasa'nın 48/2. Maddesinde Yer Alan İki Farklı Kategori: "Açıkça Dayanaktan Yoksunluk" ile "Anayasal ve Kişisel Önem"	157
a. Açıkça Dayanaktan Yoksun Olma.....	157
aa. Kanun Yollarında Gözetilmesi Gereken Hususlar / Temyiz Mercii Başvuruları	157
bb. Bir İhlalin Olmadığının Açık Olduğu Başvurular	160
cc. Temellendirilmemiş Başvurular	163
dd. Karmaşık ve Zorlama Şikâyetler.....	164
b. Anayasal ve Kişisel Önem.....	164
aa. Anayasal Önem.....	166
bb. Kişisel Önem	168
III. Esasın İncelenme Usulü ve Esasa Dair Kararlar.....	170
A. Esas İncelemesi.....	170
1. Adalet Bakanlığına Bildirim	170
2. Resen İnceleme.....	171
3. Duruşma	172
4. Tedbir Kararı.....	172
5. İncelemenin Kapsamı.....	172
6. Kanun ve İçtüzükte Hüküm Bulunmayan Hallerde Uygulanacak Usul Kuralları.....	173
7. İçtihat Farklılıkları.....	174
8. Kararın Açıklığa Kavuşturulması ve Maddi Hataların Düzeltilmesi	174
B. Karar Türleri.....	175
1. Tedbir Kararı.....	175
2. Esas Hakkında Karar (İhlal Kararı)	180
3. İhlal Kararının İçeriği	182
a. Yeniden Yargılama	182
b. Tazminat.....	184

4. Bildirim Kararları	185
a. Pilot Karar.....	185
b. Diğer Bildirim Kararları	191
5. Düşme Kararı	196
C. Bireysel Başvuru Kararlarının Biçimi, Bağlayıcılığı ve İcrası	197
1. Kararların İmzalanması, Tebliği ve Yayımı	197
2. Bireysel Başvuru Kararlarının Bağlayıcılığı.....	199
3. Bireysel Başvuru Kararlarının İcrası	203
4. Bağlayıcılık ve İcraya İlişkin Örnek Olaylar	209
a. Örnek Olay 1: AYM'nin Şahin Alpay Kararı.....	209
aa. Ağır Ceza Mahkemesi'nin AYM Kararına Direnmesi	209
bb. Ağır Ceza Mahkemesi'nin Direnme Kararının	
Arka Planı: Olgular ve Siyasal Çağrışımlar.....	210
b. Örnek Olay 2: Yargıtay'ın AYM Kararına Uymaması	
(Milletvekili Can Atalay Vakası)	212
aa. İlk Aşama	212
bb. Sonraki Aşamalar.....	214
c. Direnmenin Yaygınlaşmasıyla Ortaya Çıkabilecek	
Sorunlar	225

Dördüncü Bölüm

AYM'nin Diğer Görevleri

I. Siyasi Partiler Üzerinde Denetim.....	229
A. Siyasi Parti Yasaklarında Geçerli Olan Esaslar	230
1. Yasak Eylemlere Odak Olma.....	232
2. Siyasi Partilere İhtar	234
B. Siyasi Parti Yasaklama Rejiminde Yargılama Usulü.....	238
1. Davanın Hukuksal Niteliği	238
2. Görevli Mahkeme	241
3. Davanın Tarafları.....	243

---

4. Kapatma Davasında Uygulanan Usul.....	244
5. Karar ve Etkileri.....	245
II. Yüce Divan Yargılaması.....	251
A. Genel Olarak.....	251
B. Türkiye’de Yüce Divan Yargılaması.....	254
1. Yüce Divanda Yargılanan Kişiler	254
a. Cumhurbaşkanı	255
b. Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar	257
c. AYM Başkan ve Üyeleri.....	258
d. Yargıtay Başkan ve Üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Vekili	258
e. Danıştay Başkan ve Üyeleri ile Başsavcısı.....	259
f. Sayıştay Başkan ve Üyeleri ile Hakimler ve Savcılar Kurulu Başkanvekili ve Üyeleri	259
2. Yüce Divan Yargılamasında Uygulanan Usul.....	260
3. AYM’nin Yüce Divan Yargılamasına Yönelik Eleştiri ve Öneriler	262
KAYNAKÇA.....	265